

BARANÓW ברנוב

העיר שמוקמה ב- 1544 על קרקעות הכפר לסקוביצ'ה, בצו של המלך זיגמונט הראשון הזקן על ידי משפחת האצולה פירליי. העיר נותרה מרכז העושר של בני האצולה עד המאה הי"ט. האזכורים הראשונים על נוכחותם של היהודים בברנוב מוצאם מ- 1621, למרות שאין לשלול שהיהודים הופיעו כאן כבר קודם. בשנות העשרים של המאה הי"ז בעיר פעלו כבר שלושים בעלי מלאכה יהודיים ובהם שני תופרים, ארבעה סנדלרים, שלושה שוחטים, ארבעה אופים וארבעה סוחרים קטנים. בתום ההרס המלחמתי במחצית המאה היא, נותרו בה כמה יהודים שהיוו 5% מאוכלוסיית העיירה (1676). ערב תקופתו של סטניסלב המלך כל קהילת ברנוב מנתה 170 בני אדם.

בתקופת שלטונו של המלך הפולני האחרון מספרם של בני הדת היהודית החל לעלות. ב- 1777 בין 380 תושבי ברנוב היו 77 יהודים, שהיוו כבר למעלה מ 20% מכלל האוכלוסייה. ביניהם נמצאו 20 בעלי נכסים שעסקו בין השאר בתפירה, ייצור כובעים והשכרת מבנים (היה גם חקלאי אחד). ב- 1790 בברנוב היו 99 יהודים ובכל הקהילה -146. בסוף המאה הי"ח בני הדת היהודית המקומיים שעבדו את האדמה שילמו סכום חזר במקום לעבוד כצמיתים. באותה שעה היהודים הפכו לקבוצת האוכלוסייה השנייה ביישוב. מצב זה משתקף מרישומים בספרי העיירה ונובע מרישומים אלה יותר ויותר שהיהודים הם בעלי נכסים. היהודים בברנוב התפרנסו ממסחר, מלאכה וכן מהשכרת בתי מרוזח בעיר ובכפרים הסמוכים. השתתפו באופן פעיל בייצור ומכירה של משקאות חריפים. הם התגוררו בעיקר בכיכר השוק ומערבית ודרומית ממנה (רחוב בית הכנסת ורחוב הדגים דאז).

עוד במהלך המאה הי"ז נבנה בית הכנסת עשוי העץ שקיומו צויין ב- 1861. לקראת סוף המאה הי"ט הקהילה בנתה בית כנסת חדש, גם אתר זה היה בנוי עץ ועמד דרומית לכיכר השוק. עם פתיחת בית הכנסת החדש, בית הכנסת הישן הפך ככל הנראה לבית מדרש.

מספר היהודים במאה הי"ט גדל במהירות. ב-1819 על כל 1020 תושבי ברנוב היו 370 יהודים (36%). ב-1827-640 על 1450 (44%), ב-1856-950 על 1800 (53%). לקראת סוף המאה הם היוו כבר יותר ממחצית מהתושבים ביישוב (ב 1879 59%). כפי שנובע מהמסמכים שנשמרו, בשנות ה- 80 של המאה הי"ט היהודים הפכו לבעלים של חלק מאדמותיה של אחוזת ברנוב, שחולקו ונמכרו בידי הבעלים דאז.

לאחר החורבן שנגרם במלחמת העולם הראשונה תושבי ברנוב התמעטו. לפי מפקד האוכלוסין הראשון בפולין שזכתה לעצמאות, שנערך ב- 1921, האוכלוסייה מנתה יותר מ- 1900 נפש ובאלה יותר מ 1000 יהודים (54%). בשנות ה-20 של המאה הכ' הקהילה היהודית איבדה מעושרה כתוצאה משריפות ומשבר כלכלי. בנייה הדרגתית מחדש התאפשרה על-ידי תמיכה של, בין השאר, הג'וינט.

בעשור הבא המצב הכלכלי של היהודים החל להתערער שוב, גם בין השאר משום התחרות העמוקה יותר והגוברת מצד הסוחרים ובעלי המלאכה הפולנים.

בברנוב פעלו סניפים מקומיים של שלל מפלגות פוליטיות יהודיות ובין אלה הפופולריות הגבוהה ביותר הייתה שייכת לארגונים הציוניים. ערב מלחמת העולם השנייה הציבור היהודי מנה לפי אומדנים קרוב ל-1200 נפש.

בתקופת המלחמה הכובשים הגרמנים לא הקימו גטו ביישוב בהתחלה. היהודים קיבלו לעומת זאת צו להתגורר במרכז העיירה. ב- 1940 הועברו בכפייה לברנוב כמה מאות מיהודי ורשה ופולאוווי וביחד האוכלוסייה היהודית גבהה לכדי כ-1900 בני אדם. הגטו, שתוחם ככל הנראה רק במחצית השנייה של 1941, נשא אופי פתוח. האקציה לחיסול הגטו קוימה על-ידי היהודים במאי 1942: 500 יהודים צעירים, המסוגלים למאמץ פיזי הופנו למחנות העבודה ושאר הציבור היהודי הובלו בכפייה לדמבלין ומשם נלקחו ברכבות למחנה ההשמדה הגרמני הנאצי סוביבור. מעטים הם שהסתתרו בגטאות באדמוב, קמיונקה וקונסקה-וולה ושם חלקו גורל מר עם תושבי היישובים הללו. האומדנים אומרים שבתקופת השואה שרדו 25 בלבד מיהודי ברנוב.

שטח בית העלמין נמצא כ-300 מטר דרומית-מערבית מכיכר השוק, ליד הצטלבות הרחובות צ'ונובסקה וסוונצ'קה, על גבול פס הבנייה ושדות המרעה. בית העלמין תופס כיום שטח של קרוב ל 0,9 הקטר (לפני המלחמה שלושה

הקטרים). יש לו לבית העלמין צורה בלתי מוסדרת, המותאמת לעלייה לא תלולה בתל, בשטח, מצד הדרך לצ'וונה.*

בית העלמין נוסד לבטח במחצית הראשונה של המאה הי"ז, אולם המידע הרשמי המוקדם ביותר אודותיו מגיע מ-1724, כאשר שטחו התרחב. את קיומו של בית העלמין מאשרת מפה רוסית צבאית שהוצאה לאור ב-1839-1840. לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה שטח בית העלמין התרחב שוב וגודר בגדר עץ לא הרמטית. ליד השער, בקצה הצפוני-מזרחי, נמצא בניין (הוא שימש לטהרה). בשנות ה-30 של המאה הכ', בית העלמין חולל על רקע אנטישמי. בית העלמין נחרב על ידי הגרמנים בשעת הכיבוש ולאחר המלחמה שארית המצבות נלקחה על ידי תושבי העיר ושימשה למטרות משק ושטח בית העלמין עם הזמן עבר חרישה כללית ושונה ייעודו לשטחים חקלאיים. בשנות השבעים של המאה הכ' מורה מקומי, יחד עם ילדי כיתתו, נטע עצים וזרע דשא בשטח בית העלמין. גבולות בית העלמין נותרים ברורים מצפון, מזרח ומערב. מכיוון דרום גבול בית העלמין עבר הלאה. נשתמרו רק ארבע מצבות.